

Laura Gedminienė, Jūratė Vaznytė, Gražina Skridlaitė, Gamtos tyrimų centras
Virgilijus Pajarskas, Mosėdžio gimnazija
Aurelija Augūnienė, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras
Eugenija Rudnickaitė, Vilniaus universitetas

JAUNŲJŲ GEOLOGŲ JUDĖJIMAS 2019–2020 M.

2019 m. birželio 25–30 d. Veisiejuose vyko jubiliejinė 35-oji jaunųjų geologų stovykla „Kur uolienos mineralai“. Stovyklos organizatorei, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro Turizmo ir etnokultūrinio ugdymo skyriaus vedėjai A. Augūnienėi padėjo bei stovyklautojus su apylinkių geologija supažindino Gamtos tyrimų centro geologės dr. G. Skridlaitė, dr. L. Gedminienė ir doktorantė J. Vaznytė.

Šioje stovykloje dalyvavo jaunieji geologai su vadovais iš Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos būrelio „Titnagas“ (vadovė J. Puronienė), Gargždų „Kranto“ gimnazijos būrelio „Gargždas“ (vadovė A. Butkevičiūtė-Remeikienė), Kulių gimnazijos būrelio „Kūliai“ (vadovė J. Pieškuvienė), Biržų „Aušros“ pagrindinės mokyklos būrelio „Gipsas“ (vadovė L. Mažeikaitė), Griškabūdžio gimnazijos būrelio „Kreidukai“ (vadovė M. Senkienė), Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos būrelio „Legenda“ (vadovė D. Petkauskienė), Mosėdžio gimnazijos būrelio „Amonitas“ (vadovas V. Pajarskas),

Betygalos Maironio gimnazijos būrelio „Fosilija“ (vadovė M. B. Navakauskienė).

Stovyklos metu moksleiviai susipažino su Veisiejų kraštu: pamatė ledyno tirpsmo metu tekėjusių vandenų išrėžtus duburius ir dubaklonius, kuriuose šiuo metu tyvuliuoja rininės kilmės Ančios, Snaigyno ir kt. ežerai. Vaikai sužinojo, jog rininiai ežerai formuojasi, kai ledyno plyšiais tirpsmo vanduo išmuša gilius lovius po ledynu esančiuose gruntuose. Paprastai šio tipo ežerai būna ilgi, siauri ir itin stačiais šlaitais. Jų gylis gali siekti kelias dešimtis metrų. Giliausias šio tipo ežeras Lietuvoje yra Tauragnas – jo gylis siekia iki 62,5 m. Ančios, Snaigyno ir kitų Veisiejų regiono ežerų geologinius ypatumus jaunieji geologai galėjo palyginti su išvažiuojamosios ekskursijos metu aplankytais sekliais ledo guolio kilmės Metelių ir Dusios ežerais. Šie ežerai susiformavo ledynui besitraukiant, kai nuo tirpstančio ledo atskilo milžiniškas ledo luistas. Jam tirpstant susiformavusios duobės prisipildė vandens ir šiuo metu čia slūgso trys vienas už kitą dvigubai didesni ežerai – Obelijos, Metelio ir Dusios. Šie ežerai santykinai negilūs. Jų krantai lėkšti, o vidutinis gylis siekia 6,7–15,4 m.

Žygių metu apžiūrėtos smėlėtosios kalvos, moreniniai ledyno pakraščio dariniai, tirtos Ančios ežero priekrantės dugno nuosėdos, aplankytas Veisiejų regioninis parkas ir lankytojų centras, Metelių regioninio

Atsiveikinimas su pirmąja jaunųjų geologų judėjimo vėliava (L. Gedminienės nuotr.)

↳ Išvykos į Druskininkus akimirka (L. Gedminienės nuotr.)

parko lankytojų centras, Bijotų miško aukštapelkė, smėlėtoji Veisiejų regioninio parko dalis. Kaip ir likusi Dzūkijos smėlėtoji lyguma, ji susiformavo ledyno tirpsmo vandenų srautui sudarius urštormą (ledynmečiu egzistavusią upę, kuri tekėjo palei Mozūrijos, Pomėranijos aukštumas Lenkijoje, Meklenburgo ir Jutlandijos aukštumas Vokietijoje ir Danijoje). Šios upės senslėnyje vyrauja smėlio, žvirgždo ir gargždo nuogulos. Vieno maršruto metu stovyklautojai lankė ledyno pakraščio moreninius darinius, kurių aptinkama tik vakarinėje teritorijos dalyje – Petroškų miške. Tai paskutiniu Baltijos stadijos Nemuno ledynmečiu sustumtos kraštinės moreninės kalvos, kurias daugiausia sudaro moreninis priemolis arba priesmėlis. Šios teritorijos flora ir fauna skiriasi nuo viso regiono. Petroškų miške galima pamatyti kitose regioninio parko vieto-

Grėžimas Ančios ežero pakrastyje (L. Gedminienės nuotr.)

se daug rečiau aptinkamų balinių vėžlių. Jame dažnesni eglynai, pelkėti lapuočių miškai ir skroblynai.

Kito maršruto metu moksleiviai keliavo iki kranto augalais apaugusios Ančios ežero dalies, kur geologiniu gražtu ėmė čia susiformavusių durpių ir ežerinių nuosėdų mėginus. Grėžimo metu vaikai

sužinojo, kaip per pastaruosius 14–15 tūkstančių metų kito ežero apylinkių augalija ir kraštovaizdis. Kitų užsiėmimų metu stovyklautojai tyrė ežero pakrantės smėlio sudėtį, savybes, rastų uolienu spalvines gamas, turėjo galimybę sudalyvauti petrografiniame konkurse. Laisvalaikiu vaikai gamino pakabukus, žiūrėjo geologinius filmus, rašė dienos ataskaitas ir, žinoma, maudėsi nuostabiame Ančios ežere. Paskutinį vakarą buvo surengtas naktinis orientacinis žygis.

Jubiliejaus proga Lietuvos geologų sąjunga būrelių vadovams dovanojo marškinėlius su Jaunųjų geologų sąjungos atributika, taip pat buvo pagaminta nauja vėliava. Senoji vėliava bus saugoma Žemės gelmių informacijos centre Vievyje, kur galima rasti ir daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų geologų judėjimą. Labai ačiū Lietuvos geologų sąjungai už paramą jaunųjų geologų judėjimo vėliavos ir marškinėlių gamybos išlaidoms padengti. Jaunųjų geologų stovyklos rėmėjai: UAB „Geoconsulting“, UAB „Geoinžinerija“, UAB „Geobaltic“, UAB „Geotestus“, UAB „Vandens harmonija“, UAB „Hidrogeologija“. Tikimės, jog 2020 m. pavasarį kilusi pandemija ir vyraujantys neramumai nurims ir stovykla, planuojama Kupiškio rajone, nebus atidėta.

2019 m. lapkričio 22–23 d. vyko jubiliejinė 30-oji Lietuvos mokinių jaunųjų geologų respublikinė olimpiada. Joje dalyvavo 70 mokinių ir 10 lydinčių mokytojų iš Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio

30-osios Lietuvos mokinių jaunųjų geologų respublikinės olimpiados nugalėtojai (LMNŠC archyvas, A. Augūnienės nuotr.)

gimnazijos (vadovė J. Puronienė), Gargždų „Kranto“ gimnazijos (vadovė A. Butkevičiūtė-Remeikienė), Griškabūdžio gimnazijos (vadovė M. Senkienė), Kulių gimnazijos (vadovė J. Pieškuvienė), Mosėdžio gimnazijos (vadovas V. Pajarskas), Jonavos Senamiesčio gimnazijos (vadovė S. Glušniova), Vilniaus Gabijos gimnazijos (vadovė E. Bieliauskaitė), Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos (vadovė D. Petkauskienė), Kauno „Santaros“ gimnazijos (vadovė J. Kardauskienė) ir Alytaus Jotvingių gimnazijos (vadovė Eugenija Baciūskienė).

Aukso medalius jauniausių amžiaus grupėje iškovojo (6–7 klasės) Saulė Petkauskaitė (Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazija), vidurinėje amžiaus grupėje Vincentas Žiedas (Gargždų „Kranto“ gimnazija) ir vyriausiųjų grupėje Žygimantė Riepšaitė (Skuodo rajono Mosėdžio gimnazija). Sidabro medaliais pasipuošė antrosios vietos nugalėtojai Saulė Račkelytė (Plungės rajono Kulių gimnazija), Laurynas Šimkus ir Arvydas Krasaukas (Jonavos Senamiesčio gimnazija). Garbingą trečiąją vie-

Mokiniai atlieka olimpiados užduotis (LMNŠC archyvas, A. Augūnienės nuotr.)

tą užėmė ir bronzos medalius jauniausiųjų amžiaus grupėje iškovojo Adrijus Pudžmys ir Mantas Razma (Skuodo rajono Mosėdžio gimnazija), antroje amžiaus grupėje Adas Kaminskas (Vilniaus Gabijos gimnazija) ir Dovydas Garuckas (Jonavos Senamiesčio gimnazija) bei vyriausiųjų grupėje Osvaldas Rodaitis ir Austėja Pečiūraitė (Jonavos Senamiesčio gimnazija). Nugalėtojai taip pat apdovanoti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos I–III laipsnio diplomais, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro medaliais ir atminimo dovanėlėmis.

2020 m. vasario 20–21 d. jau trečią kartą Geologijos ir

Olimpiados dalyviai iš Mosėdžio gimnazijos (V. Pajarsko nuotr.)

2019 m. vykusio susitikimo akimirka (VU Geologijos muziejaus archyvas, E. Rudnickaitės nuotr.)

mineralogijos bei Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos katedrų patalpose vyko kartu su Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centru surengtas mokytojų ir jaunųjų geologų būrelių vadovų kvalifikacijos tobulinimo seminaras. Iš visos Lietuvos susirinkę mokytojai klausėsi paskaitų, atliko praktinius darbus. Paskaitas skaitė, seminarus bei praktikos darbus vedė doc. dr. Arūnas Kleišmantas, doktorantė Vaida Kirkliauskaitė, doc. Andrejus Spiridonovas, doc. Gintaras Žaržojus, doktorantas Vytautas Samalavičius, dr. Giedrė Vaikutienė, doc. Donatas Kaminskas, dr. Eugenija Rudnickaitė. Be seminario programoje numatytų užsiėmimų, mokytojai dar dalyvavo mažojoje konferencijoje ir diskusijoje „Klimato kaita: dabartinė ir geologinė perspektyvos“ (pranešėjai J. Liukaitytė-Kukienė, prof. E. Rimkus, doc. A. Spiridonovas).

VU Geologijos muziejuje 2019 m. organizuoti renginiai:

„Muziejų naktis“ (~220 lankytojų), „Tyrėjų naktis“ (~160 lankytojų), „Erdvėlavis Žemė“ (~420 lankytojų), „Erdvėlavis Žemė“ išvažiuojamasis renginys – Šiaulių Didždvario gimnazijoje *Steam* diena „Lietuvos naudingosios iškasenos (su pratybomis)“ – 2 užsiėmimai.

Iki mūsų jis plaukė net 15 milijonų metų... [Fosilinio krokodilo *Dyplocynodon* cf. *styriacus* Hofmann, 1887 (= *Diplocynodon ungeri* Prangner, 1845) atspaudas uolienoje. Neogeno periodas, mioceno epochos vidurys (~15 mln. metų). Radimvietė: Gračanica, Bosnija ir Hercegovina. Šie aligatoriai gyveno Europoje nuo paleoceno iki vidurinio mioceno. Preparavo François Escullié. Pavyzdžio dydis 60x100 cm, skeleto ilgis 100 cm]. (VU Geologijos muziejaus archyvas, E. Rudnickaitės nuotr.)

Ekskursijos ir parodos VU Geologijos muziejuje

- Laikina paroda. Privataus kolekcininko (*pageidavusio likti inkognito*) dovana VU 440-mečiui – nemokamai perduota eksponuoti prieš 15 milijonų metų gyvenusio krokodilo (*Dyplocynodon* cf. *styriacus* Hofmann, 1887 (= *Diplocynodon ungeri* Prangner, 1845) fosilinė liekana. Vyko 80 ekskursijų vidutiniškai po 20 lankytojų, iš viso ~1 600 lankytojų. Ekskursijos gido pasakojime integruotas geologijos ir kitų gamtos mokslų populiarinimas.
- Moksleivių ekskursijos į Geologijos muziejų (250 ekskursijų, iš viso apie 5 000 lankytojų).
- Geologinių katedrų senjorų ir dabartinių darbuotojų popietė „Pasisakykim, kaip gyvenam...“ bei parodėlės „Jubiliejinės sukaktys“ pristatymas (jau matė daugiau kaip 2 tūkst. lankytojų).
- Parodėlė ir prisiminimų popietė, skirta prof. Mykolo Kaveckio 130-osioms gimimo metinėms. Plačiau „Geologijos akiračiai“, 2019, Nr. 3–4, 25–28 ir 29–30 p. <http://www.lgeos.lt/geologijos-akiračiai/uncategorised/2019-m-3-4-nr>
- Konsultacijos – atneštų radinių atpažinimas: vidutiniškai 10 per mėn. (~120). Iš viso apie geologiją išgirdo ~9 400 lankytojų.

